

Struchtúir: Cá háit a dteipeann orthu i ndáiríre?

An ceacht go hachomair

Tosaigh trí channa pónairí a ísliú ar fheadán nuachtáin amháin ionas go bhfeicfidh an rang é ag lúbadh sa lár, ansin ainmnigh lúbadh, leathadh agus casadh le léirithe gearra. Tarraingíonn na grúpaí sceitse de thúr saorsheasaimh, tógann siad é as nuachtán, téip, sífíní agus cárta (an sreangán á choinneáil i leataobh), agus cuireann siad meáchain air ceann ar cheann go dtí go dteipeann air: taifeadann siad an t-ualach a d'iompair sé agus an cineál teipe sa Dialann Imscrúdaithe. Cuireann siad ceangal nó teanntóg amháin a oireann don teip leis an túr ag láthair na teipe, déanann siad an tástáil arís, ansin bailíonn siad na hualaí roimh agus tar éis le chéile ar an gcairt ar an gclár bán idirghníomhach agus pléann siad conas an réiteach a chur in oiriúint don fhórsa.

Cuspóirí foghlama

- Ualach a chur ar thúr go dtí go dteipeann air agus an cineál teipe a ainmniú (lúbadh, leathadh nó casadh)
- Ceangal nó teanntóg amháin a chur leis an struchtúr san áit ar theip sé i ndáiríre, agus ansin an t-ualach a d'iompair sé roimh an réiteach agus tar éis an réitigh a chur i gcomparáid

Roimh an gclog: ullmhúchán

An oíche roimh ré: bailigh nuachtán, téip chumhdaigh, sífíní óil, giotaí cárta agus sreangán do gach grúpa, chomh maith le cannaí pónairí nó maiseanna 200 g mar mheáchain tástála a roinnfear. Rollaigh feadán nuachtáin daingean amháin roimh ré don léiriú. Glan spás ar dheasc mhín ionas go mbeidh an leathadh le feiceáil; bíodh duine fásta i bhfeighil na siosúr i gcónaí.

Ábhair

Earra	Líon	In aghaidh	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
nuachtán	6	grúpa	tugtha ón mbaile	aon pháipéar dramhaíola nó seanbhileoga
téip chumhdaigh	1	grúpa	seomra ranga	téip ghreamaitheach
sifíní óil	10	grúpa	seomra ranga	feadáin pháipéir rollta go daingean
giotaí cárta	4	grúpa	seomra ranga	cárta ó bhosca gránach gearrtha ina stiallacha
sreangán le haghaidh ceangal	1	grúpa	seomra ranga	olann nó sreangán gairdín
meáchain tástála: thart ar dheich gcinn de rudaí beaga comhionanna le cur air ceann ar cheann (málaí de 20 leicneán, maiseanna 100 g, nó cannaí beaga pónairí)	10	grúpa	trealamh na scoile	deich gcinn de mhéaróga comhionanna nó de mhaidí gliú lána; rud ar bith a bhfuil an meáchan céanna ag gach ceann acu
slat mhéadair (roghnach: chun airde na dtúr a chur i gcomparáid má iarrann grúpaí é)	1	grúpa	trealamh na scoile	rialóir 30 cm á leagan síos arís agus arís eile, ceann i ndiaidh a chéile
siosúr le barr cruinn	2	grúpa	seomra ranga	siosúr amháin le roinnt i ngach grúpa

Pointe sábháilteachta

Bíonn duine fásta i bhfeighil na siosúr agus déanann sé nó sí na gearrthacha deacra. Seasann na daltaí siar nuair a thiteann na túir; tabhair aire do na súile agus do na méara faoi mheáchain agus faoi fhrámaí atá ag titim.

Céimeanna teagaisc

- **Ag tosú:** Rollaigh feadán nuachtáin amháin, cuir ina sheasamh é agus ísligh canna pónairí ar a bharr ionas go gcromann agus go lúbann sé. Ná fiafraigh ach cén áit ar ghéill sé (ag an mbarr, ag an mbun nó sa lár), glac le cúpla buille faoi thuairim, agus coinnigh an feadán lúbtha do Chéim 2. Ná hainmnigh na trí chineál teipe fós.
- **Trí bhealach ina ngéilleann túr:** Léirigh gach teip sula n-ainmníonn tú í: lúb an feadán a choinnigh tú le haghaidh lúbadh; lig do dhá chos sífín sciorradh óna chéile le haghaidh leathadh; brúigh cearnóg sífíní ionas go gclaonann sí le haghaidh casadh. Ná scríobh ach na cúig fhocal ar an gclár. Déan do mhachnamh os ard leis an bhfeadán: tuar go lúbfaidh sé sa lár, cuir ualach air, ainmnigh an lúbadh, agus mar sin is trasna an lár a théann an teanntóg, ní tuilleadh téipe ag an mbarr.
- **Tarraing sceitse de do thúr agus marcáil an pointe lag:** Dhá nóiméad ag tarraingt sceitse sa chuid Treoir Deartha den Dialann Imscrúdaithe, nóiméad amháin ag marcáil an phointe lag atá tuartha acu. Ná brúigh ach i dtreo níos mó beachtais: má thuarann siad leathadh, ba cheart dóibh a bheith ag féachaint ar na cosa cheana féin; má thuarann siad lúbadh, ar an lár. Ná tabhair an réiteach dóibh.
- **Tóg an túr:** Fanann an sreangán gan úsáid i lár an bhoird. Taispeáin rolla nuachtáin daingean amháin d'aon ghrúpa a bhfuil a gcuid feadán ró-bhog. Déanann duine fásta na gearrthacha deacra leis an siosúr. Bíodh na túir saorsheasaimh agus níos airde ná a leithead.
- **Cuir ualach air go dtí go ngéilleann sé:** Cuir meáchan amháin air ag an am agus an grúpa ag comhaireamh le chéile; seasann na daltaí siar nuair a theipeann air. Déan cinnte go n-ainmníonn siad an teip os ard (lúbadh, leathadh nó casadh), seachas 'bhris sé' amháin. Seiceáil go bhfuil líon an ualaigh agus an cineál teipe araon ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe sula bhfágann tú an bord.
- **Réiteach amháin, díreach san áit a raibh an fórsa:** Coinnigh an crann cinnteoireachta ar an gclár bán idirghníomhach: shleamhnaigh na cosa → ceangal; lúb an lár → teanntóg; chas sé → teanntóg thrasnánach. Cuid amháin agus sin é, ag láthair na teipe. Déan an tástáil arís ar an mbealach céanna leis na meáchain chéanna ionas gur féidir roimh agus tar éis a chur i gcomparáid go cothrom, agus déan cinnte go scríobhtar an t-ualach nua in aice leis an gcéad cheann.
- **Bailigh torthaí an ranga le chéile:** Láimhseáil an taifeadán ar an gclár bán idirghníomhach tú féin agus na grúpaí ag fógairt an dá uimhir atá acu. Breac síos cineál teipe gach grúpa de réir a chéile agus fiafraigh ar thuill an réiteach oiriúnach an t-ualach breise: ba cheart go n-ardódh ceangal an t-ualach i gcás leata, agus teanntóg i gcás lúbtha. Brúigh an cnaipe cairte ionas go dtaispeánfaidh na barraí 'tar éis' cén áit ar oibrigh an réiteach.
- **Bain ciall as:** Plé ranga leis an scáileán amháin: oireann an réiteach ceart don teip; cuireann innealtóirí ábhar san áit a bhfuil an fórsa, ní i ngach áit. Déan nasc le Droichead Samuel Beckett: na cáblaí mar cheangail faoi theannas, an deic faoi bhrú mar a bheadh teanntóg. Cuir an téip agus na giotaí cárta i slacht; athchúrsáil an nuachtán.

Cad ba cheart a bheith le feiceáil

Bí ag súil go dteipfidh ar fhormhór na dtúr trí lúbadh (lúbann feadáin arda thanaí ag leath a n-airde), trí leathadh (sciorrann na cosa amach ar dheasc mhín) nó trí chasadh (claonann frámaí cearnacha i leataobh). Ba cheart go n-ardódh réiteach oiriúnach an t-ualach a iompraíonn an túr: ceangal trasna na gcos leata, teanntóg trasna na háite ar lúb sé, teanntóg thrasnánach in aghaidh an chasta. Mura mbíonn ach beagán feabhais nó feabhas ar bith ann, is iondúil gur cineál mícheart réitigh a bhí ann nó nár cuireadh an réiteach ar fhíorlathair na teipe; aithin an teip arís agus déan an tástáil arís uair amháin.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **‘Níl le déanamh ach tuilleadh téipe a chur i ngach áit agus iompróidh sé níos mó.’** Ardaigh an túr a theip agus taispeáin an áit ar bhog sé ar dtús. Cuir i gcuimhne dóibh go gcuireann innealtóirí cuid amháin san áit a bhfuil an fórsa i ndáiríre: sin é an fáth a bhfuil droichead lán de bhearnaí seachas a bheith ina bhloc soladach. Cuir ar ais chuig an gcrann cinnteoireachta iad.
- **Scríobhann daltaí ‘bhris sé’ in ionad lúbadh, leathadh nó casadh a ainmniú.** Nuair a thiteann an túr, stop an grúpa ar an toirt agus fiafraigh: ar lúb sé sa lár, ar leath sé amach ag na cosa, nó ar chas sé anonn? Iarr orthu an focal a rá os ard sula scríobhann siad síos é.
- **Cuireann grúpa ceangal le túr a lúb (nó teanntóg le túr a leath) agus bíonn siad ag súil le feabhas mór.** Taispeáin an patrún sa chairt: ní oibríonn an réiteach ach nuair a oireann sé don teip. Fiafraigh cad a bhí an chuid a theip a dhéanamh (ag lúbadh, ag sleamhnú nó ag claonadh), ansin roghnaigh ceangal nó teanntóg a oireann don ghníomh sin agus déan an tástáil arís.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tabhair treoir shimplí do thúr ceithre fheadán agus suigh leis an ngrúpa chun an teip a ainmniú le chéile as na trí fhocal ar an gclár sula ndéanann siad taifead. • Lión cuid de shraith na Dialainne Imscrúdaithe roimh ré ionas nach mbeidh orthu ach an t-ualach roimh an réiteach, an cineál teipe agus an t-ualach tar éis an réitigh a líonadh isteach.	• Spreag tuar níos beaichte faoin bpointe lag ar an sceitse (na cosa, an lár nó cúinne) roimh an gcéad ualach. • Tar éis an réitigh, fiafraigh cén fáth ar oir an chuid amháin sin don fhórsa a chonaic siad.	• Ceadaigh bonn triantánach nó bonn treisithe agus tuar ar chineál eile teipe. • Dúshlán breise: iarr orthu léirmheas a dhéanamh ar phéire torthaí roimh agus tar éis ó ghrúpa eile. Ar oir an réiteach don teip, agus cad a dhéanfaidh an dara cuid a d'oirfeadh di?

Nasc traschuraclaim

Déan nasc leis an snáithe Sonraí sa Mhatamaitic: léigh barrachairt roimh agus tar éis an ranga chun an méadú is mó agus an feabhas tipiciúil a aimsiú.

